

ΔΕΥΤΕΡΗ
ΕΚΔΟΣΗ

ΒΑΓΓΕΛΗ Π. ΛΙΑΠΗ

K. Bate 1979

ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

Ο Κουντουργιώτικος

ΒΑΓΓΕΛΗ ΠΑΝ. ΛΙΑΠΗ

* ΣΥΛΛΟΓΗ *
ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΠΡΙΩΝΗ
ΔΩΡΕΑ ΑΠΟ ΤΟ ΣΥΛΛΟΓΟ
ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΟΣ ΓΑΜΟΣ

Ο Κουντουριώτικος

Λαογραφική μελέτη

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 56299

ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ 24/6/2015

ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.

Εκδόσεις «Δωδώνη»

Αθήνα — Γιάννινα

1988

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

- ΕΛΕΥΣΙΝΑ αρχαία εποχή εκδ. 1975
ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ 1941-44 εκδ. 1978
ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΟ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ εκδ. 1985
Ο ΧΟΡΟΣ ΣΤΟΥΣ ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΕΣ εκδ. 1987
ΑΡΒΑΝΙΤΙΚΑ ΖΑΚΟΝΙΑ (νοοτροπίες) εκδ. 1988

Τό εξώφυλλο είναι του γνωστού γλύπτη Κώστα Κλουβάτου

Copyright: Βαγγέλης Λιάπης
Αγροτική περιοχή Μαγούλας
Μαγούλα 196 00
τηλ.: 5542.717

*Άφιέρωμα στη
Μάννα μου τή
Γιωργούλα*

Κρίσεις για το βιβλίο μου: «Αρβανίτικο μοιρολόγι»
(Δωδώνη 1985)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΣ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
108 ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ - 175 62 Π. ΦΑΛΗΡΟ
ΤΗΛ. 9840.776

23-3-88

Αγαπητέ μου κ. Λιάπη

Επειδή, ετοιμάζοντας στην Ελλ. Λαογρ. Εταιρεία, τον τόμο 34 του περιοδικού της «Λαογραφίας» (1985-86) σημειώνω και τη **βιβλιογραφία** των δυο αυτών ετών, **ξαναδιάβασα** το βιβλίο σας **Αρβανίτικο Μοιρολόγι** (Δωδώνη 1985) και θέλω να σας πω ότι εργαστήκατε, γι' αυτό, **πολύ και καλά**. Έχει και καλλιτεχνική πρωτοτυπία το χειρογράψιμό σας (όπως τα είπαμε τότε) και καλώς **παρεμβάλλετε** έντυπες παρατηρήσεις, ώστε να ποικίλλει η **οπτική** των σελίδων (οικεία γράμματα, σε οικείο θέμα).

Σας ευχαριστώ, για τα ευγενικά λόγια, που προτάσσετε, στο **όνομά μου** και σας **συγχαίρω** για την ακριβή λεπτομέρεια των στοιχείων, που προλογίζουν τα κείμενά σας, είναι και η πορεία των κεφαλαίων **νοικοκυρεμένη** (ειδολογικά και χρονολογικά). Σημασία έχει, ότι περιγράφετε και τις **γενικότερες** κινήσεις, ώρες και αντικτύπους των μοιρολογιών αυτών, που δεν τα δίνετε απλώς ως κείμενα αλλά και σαν **εκδηλώσεις «ζωής»** όσο κι αν πρόκειται για **θανάτους**. Και καλώς, όπως είπαμε, δίνετε μ' **ελληνικούς** χαρακτήρες τα αρβανίτικα **λόγια**, που το περιεχόμενό τους στην καλή σας μετάφραση, μένει **ανθρώπινο** και **ελληνικό** (αναφέρω το βιβλίο σας και σε ξενόγλωσσο δημοσδίευσμά μου).

Να έχετε υγεία, που να φέρνει **αντίσταση** στην ηλικία μας.

Φιλικά και πνευματικά
Δημήτριος Λουκάτος

Σημ.: οι υπογραμμίσεις είναι του ίδιου

ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένα από τὰ φαινόμενα τῆς σημερινῆς κοινωνικῆς ζωῆς, εἶναι ἡ ἀνωνυμία. Ζοῦμε σάν ἄγνωστοι μέσα σέ ἄγνωστους.

Σήμερα ἡ μηχανή κανονίζει τὴν πορεία τῆς ζωῆς μας.

Ὁ χρόνος ἔχασε τὰ μέτρα του. Τρέχει πρὶν ἀπὸ μᾶς, καὶ μεῖς, ὑποτελεῖς ἐνὸς ὥρολογιοῦ, τρέχουμε πίσω του ἰδρωμένοι νὰ τὸν προφτάσουμε χωρὶς νὰ τὸ πετυχαίνουμε.

Κάτι τρομερές δυνάμεις λειτουργοῦνε γύρω μας. Ἀντὶ νὰ τὶς ὑποτάξουμε σέ μιά παγκόσμια ἐνιαία θέληση, τὶς ἀφήνουμε λεύτερες, ἔτσι, πού ἀπὸ στιγμή σέ στιγμή, μπορεῖ νὰ ἀνατραπῇ τὸ πᾶν.

Μιά ἀβεβαιότητα κυριαρχεῖ στὸν κόσμο, πού γεμίζει τὸν ἄνθρωπο ἄγχος.

Ὁ παλιὸς κόσμος, ἐδῶ καὶ πενήντα-ἑκατὸ μόλις χρόνια, ἦταν ἐντελῶς διαφορετικὸς. Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ ἦταν ἐπώνυμη, οἱ ἄνθρωποι δὲν τρέχανε, περπατοῦσαν μόνο καὶ τὰ προφταῖναν ὅλα. Αἰσθανόντουσαν κάποια σταθερότητα καὶ τὴ γύρω φύση, σάν δικό τους περιβάλλον καὶ τὴ χαιρόντουσαν.

Ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, νοσταλγεῖ ἓνα κόσμο μέ ψυχικότητα. Θέλει νὰ ζήσει σέ μορφές λαϊκῆς ζωῆς, ἀπὸ ὅπου νὰ λείπη τὸ ἄγχος καὶ ὁ καθημερινὸς κίνδυνος μιᾶς παγκόσμιας καταστροφῆς. Τὸν τραβάει ἡ ἀπλότητα τοῦ χωριοῦ. Θέλει νὰ φύγει ἀπὸ τὴν πολυκύμαντὴ ζωὴ τῆς μεγαλόπολης καὶ τὴ στενοῦρα τοῦ διαμερίσματος τῆς πολυκατοικίας, ἀλλὰ ἀργά πιά. Δὲν τὸ μπορεῖ.

Γιὰ χάρη τῶν πολλῶν νοσταλγῶν, θὰ προσπαθήσω νὰ περιγράψω κάποιο κομμάτι ἀπὸ αὐτὸ τὸν κόσμο πού πέρασε. Μιά μόνον ἐκδήλωση τῆς ζωῆς: τὸ γάμο. Πῶς γινότανε πρὶν πενήντα-ἑκατὸ χρόνια στὰ χωριά μας ἐδῶ γύρω: Ἐλευσίνα, Μάντρα, Μαγούλα καὶ Μάζι, πού ἀποτελοῦνται ἀπὸ τοὺς παλιούς Κουντουργιωῖτες. Δίπλα μας, ἀπὸ ὅποια πλευρὰ θέλεις, θὰ βρεῖς διαφορετικὲς ἀρβανίτικες φάρες καὶ θὰ παρα-

τηρήσεις άμέσως, πώς διαφορετική είναι ή φορεσιά, τά ζακόνια, οί συνήθειες δηλαδή, καθώς διαφορετική και ή όλη διαδικασία γύρω από τό γάμο. Γι' αυτό όνομάζω Κουντουργιώτικο τό γάμο πού μέ αυτόν θά άσχοληθώ.

Στά χρόνια πού άναφέρομαι και στην ειδικότερη έτούτη περιοχή, την κοινωνία, εκτός από την έντονη έπωνυμία της, την διέκρινε και μία τυπικότητα στις εκδηλώσεις της ζωής. Κυριαρχούσε, θάλεγε, ένα άγγραφο πρωτόκολλο πού έφτανε νά καλύπτει και νά κανονίζει και τίς πιο τελευταίες ακόμα λεπτομέρειες γύρω από την κοινωνική ζωή.

Πάω νά πιστέψω, πώς αυτοί οί άγγραφοι κανόνες ζωής, δέν θεσπιστήκανε έτσι στην τύχη. Στά περασμένα χρόνια οί άνθρωποι, τό ίδιο άκριβώς και οί Κουντουργιώτες, αισθανόντουσαν ότι τους τριγυρίζουνε κάτι άόρατες δυνάμεις του καλού και του κακού και ότι οί κακές, παραμονεύανε, στις σημαδιακές ώρες της ζωής του ανθρώπου, νά χωθούνε στη ζωή του και από κεί και πέρα νά τον κάνουνε δυστυχισμένο. Για νά τίς αντιμετώπισουνε, βρήκανε ξόρκια, φυλαχτά και άλλες μαγικές πράξεις και διαδικασίες. Πιστεύανε, ότι μέ αυτά πετυχαίνανε νά μή μπορεί νά μπει τό κακό. Κοντά φυσικά σέ όλα τουτα, ζητάγανε και τή βοήθεια του Θεού, μέ προσευχές, λειτουργίες και άλλες προσφορές.

Νομίζω πώς αυτή ή Θεοκρατική αντίληψη, είναι ή αίτία πού δημιούργησε όλα αυτά γύρω από τό γάμο. Μέ τό πέραςμα όμως των χρόνων και την κάποιαν άπαλλαγή του ανθρώπου από τό Θεοκρατισμό και τό φόβο πώς γύρω του παραμονεύει τό κακό, όλα αυτά πού αρχικά του επέβαλλε ή ανάγκη, θεωρηθήκανε συνήθειες και τίς τηρούσανε. Έπικρατούσε τότε μία αντίληψη: «έτσι τά βρήκαμε. Πρέπει νά τά σεβαστούμε, νά τά τηρούμε. Έτσι θά τά αφήσουμε». Γύρω από τή γέννηση, τό γάμο και τό θάνατο, βρίσκεις πλήθος τέτοιες συνήθειες, αφού αυτοί είναι οί τρεις βασικοί σταθμοί της ζωής.

Όλες αυτές οί συνήθειες μέ τή θέση τους ή κάθε μία, τηρούνται πάντοτε όμοιόμορφα, χωρίς νά ενδιαφέρει καθόλου ό χρόνος πού θά καταναλωθεί για την καθεμιά τους. Άλλωστε - τό είπαμε και πιο πάνω - οί άνθρωποι τότε, τά προφταίνανε

δλα κι' ἄς εἶχανε ἀντίς αὐτοκίνητο, τό γαιῖδουράκι τους.

Θά ἀσχοληθῶ μέ τίς συνήθειες αὐτές, ὅσες προηγοῦνται καί ἔπονται τοῦ Κουντουργιώτικου γάμου καί θά προσπαθήσω νά δώσω τήν ἐξήγησή τους, ὅπου μπορέσω.

Ὁ γάμος, τό σοβαρότατο τοῦτο περιστατικό τῆς ζωῆς, περιβάλλεται καί τοῦτος ἀπό πράξεις, πού θεωροῦνται ἀπαραίτητες καί σκοπός τους εἶναι, ἡ προστασία τοῦ νέου ζευγαριοῦ ἀπό τήν κακιά ὥρα. Παλιά πιστεύανε οἱ ἄνθρωποι-ἴσως καί σήμερα ἀκόμα ἀρκετοί-ὅτι στίς σημαδιακές ὥρες τῆς ζωῆς, ὅπως ὁ γάμος καλή ὥρα, μπορεῖ νά μείνει κάποια πόρτα ἀνοιχτή καί ἀπό ἐκεῖ νά μπεῖ τό κακό.

Δέν μπορεῖ νά ὑποστηριχτεῖ ἐδῶ, ὅτι στή γύρω περιοχῆ μας, τό ἀνακάτεμα τοῦ ἀρβανίτικου στοιχείου, εἶναι αὐτό πού τόνισε αὐτή τήν ἀντίληψη, γιατί τό ἴδιο ἀκριβῶς φαινόμενο, παρατηρεῖται καί σέ ἄλλους τόπους ὅπου δέν πάτησε τό ἀρβανίτικο πόδι. Θά μπορούσαμε μόνο νά παραδεχτοῦμε, ὅτι τονίστηκε περισσότερο, κάποια αὐστηρότητα στά ἦθη καί ὅτι ἐπηρεάστηκε ἡ δομή τῆς οἰκογένειας ὡς πρός τή θέση ἐκεῖ, τοῦ ἀρσενικοῦ καί τοῦ θηλυκοῦ.

Παρατήρησα ὅτι στό τελετουργικό μέρος τοῦ γάμου, ὑπάρχουνε διαφορές ἀπό τόπο σέ τόπο. Θά ἀσχοληθῶ μόνο μέ τό πῶς ἀκριβῶς γινότανε ὁ Κουντουργιώτικος γάμος.

Κατά τήν Κουντουργιώτικη ἀντίληψη, ὁ γάμος, γίνεται αἰτία νά δημιουργηθοῦνε νέες στενές σχέσεις σέ δύο οἰκογένειες, πού μέχρι σήμερα, δέν εἶχανε καί πολλά πᾶρε-δῶσε μεταξύ τους. Μέ τό γάμο οἱ συμπέθεροι, παίρνουνε προκαταβολικά τή θέση τους μέσα στό νέο σχῆμα καί ἀνάλογα μέ αὐτή, ὑποχρεώνονται ἢ ἀξιῶνουνε τή συμπεριφορά πού τοῦς ἀνήκει. Καί τό ζήτημα αὐτό τό ρίζανε στίς συνήθειες. Μέ αὐτό τόν πρακτικό τρόπο, πετυχαίνουνε νά περιορίζεται στό ἐλάχιστο κάποια παρεξήγηση καί ἄλλα δυσάρεστα, πού θά δημιουργοῦσανε ἕνα δυσάρεστο κλίμα σέ μιά νέα ζωή πού ἄρχιζε.

Μέ βαθύ αἶσθημα εὐθύνης, ἀπό τό 1930 μέχρι σήμερα, μαζεῦω καί ταξινομῶ ὅ,τι βρίσκω καί ξεχωριστά τοῦ γάμου, ὅπως γινότανε σέ τούτη τήν περιφέρεια πρὶν πενήντα-ἑκατό χρόνια. Ὅλες μου τίς πληροφορίες τίς ἔχω διασταυρώσει καί κρατάω σάν ἀληθινές, αὐτές πού παραδέχονται ὅλοι. Ὅπου

συνάντησα διάφορες-όλες άσήμαντες και έπουσιώδεις- τίς κουβέντιασα μέ τούς «είδικούς» και βγάλαμε τό σωστό.

Όσο γιά τά τραγούδια πού λέγονται σέ όλη τή διάρκεια τοῦ γάμου, έχω διαλέξει τά πιά άντιπροσωπευτικά γιά κάθε περίπτωση. Στο νά τά βρω, συνάντησα δυσκολίες, προπαντός όταν τά τραγούδια δέν είναι καθορισμένο νά λέγονται τά ίδια σέ κάθε περίπτωση, άλλα λέγονται αὐτοσχέδια από τόν καθένα πού αὐτή τή στιγμή παίζει τό ρόλο του στό μακρύ τελετουργικό τοῦ γάμου. Γιά τά αὐτοσχέδια αὐτά τραγούδια κοπίασα περισσότερο. Έχω ρωτήσει εκατοντάδες γυναίκες και άντρες πού είναι αδύνατο νά τούς αναφέρω έδῶ.

Έλευσίνα Μάρτιος 1979

Βαγγέλης Π. Λιάπης

ΕΞΟΔΟΣ

Ἄν θέλεις νά μάθεις κάτι γιά τούς Ἄρβανίτες, μποραῖς νά καταφύγεις σέ παράλληλες μελέτες. Ἐδῶ ὁμως καί λίγα χρόνια, ἀρχίσανε καί βγαίνουνε στό φῶς, μελέτες καί βιβλία, σχετικά μέ τό Ἄρβανίτικο στοιχεῖο, τήν προέλευσή του, τή δράση του, τή ζωή καί τόν πολιτισμό του. Ἐχει παρατηρηθεῖ μιά σύγχρονη «ἐξοδος» πρὸς αὐτή τήν μελέτη, χωρίς νά εἶναι καθόλου προσυμφωνημένη. Εἶδανε τό φῶς μερικά βιβλία. Σέ μερικά ἀπό αὐτά, ἔγινε θερμή ὑποδοχή.

Γιά τό δικό μας τόπο, πρέπει νά σημειώσω τόν φίλο Κουντουργιώτη Ἀριστείδη Κώτς Μεθενίτη μέ τό βιβλίό του: «Τό χρονικό τῆς Λεψίνας» ὅπου βρίσκεις τομές καί θέσεις, γύρω ἀπό τούς Κουντουργιώτες. Ἀκολουθεῖ ἡ παρουσία τοῦ περιοδικοῦ «Διάλογοι» τοῦ Γιώργου Μαρούγκα. Ἐδῶ, φιλοξενηθήκανε στήν ἀρχή μερικές δικές μου σελιδουῦλες, γύρω ἀπό τούς Κουντουργιώτες Παπποῦδες μας. Γρήγορα ἀυξήθηκε τό ἐνδιαφέρον καί προστεθήκανε καί ἄλλοι, ἀλλά καί ὁ ἴδιος ὁ ἐκδότης τοῦ Περιοδικοῦ, ἔχει φτάσει σέ τέτοιο σημεῖο ἐνθουσιασμοῦ, πού ἐκτός ἀπό τά ἄρθρα του στό Περιοδικό καί τό βιβλίό του «ἡ συμβολή τῶν ἄρβανιτῶν στήν διαμόρφωση τοῦ νεολληνικοῦ ἔθνους» Ἐκδόσεις «Πορεία», συνεχίζει μέ φανατισμό τήν ἔρευνα γύρω ἀπό αὐτό τό θαυμάσιο Λαό σέ εἰδικά θέματα.

Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς προσπάθειας, πού πέφτει μέσα στό χρόνο πού ἡ Πολιτεία βάφτισε ἔτος τῆς παράδοσης, εἶναι καί τούτη ἡ ἐργασία μου. Μέ τό τέλος της «κυοφορεῖται» μέσα μου μιά ἄλλη ἐργασία, πού θέλει καί αὐτή, σώνει καί καλά, νά δεῖ τό φῶς τῆς δημοσιότητας. Εἶναι ἡ Κουντουργιώτικη φορεσιά. Θά νοιώσω πολύ μεγάλη εὐτυχία καί χαρά ἂν τά καταφέρω νά τήν παρουσιάσω. Πιστεύω πώς θά τό καταφέρω, γιατί φυλάω σάν εἰκόνησμα, μερικά κομμάτια ἀπό τή νυφιάτικη τῆς Μάννας μου, ἀλλά ὑπάρχουνε καί ἄλλα φιλόξενα Κουντουρ

γιώτικα σουντούκια, πού εἶναι πρόθυμα νά ἀνοίξουνε καί νά μοῦ δώσουνε ὅ,τι ζητήσω.

Λίγα γενικά γιά τούς Κουντουργιώτες

Δέν εἶναι ἀπό τούς σημαντικούς. Κανένας δέν ἀσχολεῖται μέ τούς ἀσήμαντους. Μόνο, πού γιά τούς Κουντουργιώτες, ὑπάρχει μιά σύμφωνη γνώμη: ὅτι εἶναι ἀρβανίτες, ὅπως καί οἱ ὑπόλοιποι τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου. Δέν χρειάζονται περισσότερα.

Μερικοί λένε, πώς πήρανε τό ὄνομα, ἀπό τόν ἀρχηγό τῆς φάρας τους, ὅπως οἱ Χασιώτες, οἱ Λιοσιώτες, οἱ Σπαταναῖοι καί ἄλλοι. Θά λέγαμε λοιπόν, ὅτι τόν ἀρχηγό τῆς φάρας τους, θά τόν λέγανε Κούντουρο καί ἀπό αὐτόν, πήρανε τό ὄνομα «Κουντουργιώτες».

Στίς εἰκασίες, ἔχεις τό δικαίωμα νά προστέσεις καί ἄλλες. Δέν βλάπτει. Δέν τονίζεται, οὔτε δημιουργεῖται ἀπό αὐτές κάποια βεβαιότητα. Μποροῦμε λοιπόν νά προστέσουμε καί ἄλλες μερικές γύρω ἀπό τό ὄνομα «Κουντουργιώτες»: α) Μπαίνοντας ἀπό τά νότια στό στενό τῆς Κάζας, στά μεγάλα Δερβένια δηλαδή, μόλις περάσεις τή διασταύρωση τοῦ δρόμου γιά τά Βίλλια, βλέπεις μπροστά σου πάνω στό λόφο, τά ἐρείπια ἑνός ἀρχαίου Κάστρου. Ἐκεῖ κατοικοῦσαν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλευθεριεῖς. Φαίνεται, πώς ἂν καί λίγοι, δέν τό βάζανε εὐκόλα κάτω, μιά καί δέν μπορούσανε νά νοιώθουνε ζυγό στό σβέρκο τους. Ὁ Πausanias στά «Ἀττικά» του/ κεφ. 38,8/ τούς ἀναφέρει, καθώς καί τό χωριό Οἰνόη ἐκεῖ κοντά, πού τά ἐρείπιά του σώζονται μέχρι σήμερα. Λέει μάλιστα ὁ Pausanias, ὅτι ἀπό μόνοι τους οἱ Ἑλευθεριεῖς φύγανε ἀπό τούς Θηβαίους, γιατί τούς μισοῦσανε καί σμίζανε μέ τούς Ἀθηναίους. β) Στό Ἀλβανο-ελληνικό Λεξικό τοῦ Νίκου Γκίνη/ ἔκδοση 1971 Τίρανα/ βλέπω ὅτι ἡ λέξη KUNDERT θά πεῖ ἀντίθεση, ἐναντιότητα. Ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας περιέχεται μέσα ἐκεῖ, ἀφοῦ εἶναι ἡ πιό μεγάλη καί ἡ πιό ωραία ἐναντιότητα. γ) Αὐτή τήν περιοχή, τήν κατοίκησε ἡ ἀρβανίτικη φάρα πού ἔχει τό ὄνομα «Κουντουργιώτες». Μήπως αὐτοί οἱ ἀρβανίτες, βλέποντας πώς τά χούγια τους εἶναι τά ἴδια μέ αὐ-

τούς τούς σκληροκέφαλους Ἐλευθεριεῖς, βαφτιστήκανε ἔτσι ἀπό μόνοι τους καί πήρανε τό ὄνομα πού ἑλληνικά εἶναι Ἐλευθεριεῖς καί στά ἀρβανίτικα σημαίνει κούντρ καί ἀπό ἐκεῖ Κουντουργιωῖτες; Ἄς ὑπάρχει καί τοῦτο τό πιθανό, κοντά στά τόσα ἄλλα ἀβέβαια. Σκέψη πού φιλοξενεῖ τό κεφάλι τοῦ γράφοντος καί μερικῶν διαλεχτῶν φίλων μου Κουντουργιωτῶν.

Πρὶν ἀπό τήν ἄλωση, στόν Ἑλλαδικό χῶρο, κατοικοῦσε ἓνας Λαός πού ἡ ἀπασχόλησή του ἦτανε ἡ καλλιέργεια τῆς Γῆς, ἡ κτηνοτροφία, ἡ μισθοφορία, ὁ πόλεμος, ἀλλά μαζί τό πλιάτσικο καί ἡ κλεψιά. Ζεῖ στήν ὑποταγή τῶν ντόπιων καί ξένων φεουδαρχῶν καί ἀργότερα, μετὰ τήν ἄλωση, τόν ἀρπάζανε οἱ προεστοί, οἱ τοῦρκοι, οἱ κοτζαμπάσηδες καί οἱ ἀρματολοί.

Ἡ μακροχρόνια καταπίεση καί ἀδικία, τόν δίδαξε σιγά-σιγά, πῶς ἡ λευτεριά εἶναι ὠραῖο πράμα. Ἐγινε ἓνας Λαός πού ἔτρεχε σέ ὅποιονδήποτε νόμιζε γιά ἐλευθερωτή καί πολέμαγε μαζί του μέ μιστό, ὅταν ἔβλεπε πῶς αὐτό ἐξυπηρετοῦσε καί τή δική του λευτεριά. Καί οἱ Κουντουργιωῖτες εἶναι κάτι πού βγήκε ἀργότερα ἀπό αὐτό τό λαό.

Πρὶν ἀπό τή φωτιά τῆς Ἐπανάστασης τοῦ Γένους, ἐτοῦτοι οἱ Κουντουργιωῖτες, πού περισσότερο ἀπό ὄλους, τούς ἔδερνε ἡ λαχτάρα τῆς λευτεριάς, ὅπου βλέπανε κανένα ἐπαναστατικό κίνημα στόν τουρκοκρατούμενο χῶρο τῆς Ἑλλάδας, τρέχανε μαζί τους, μέχρι πού οἱ τοῦρκοι τούς καταστρέψανε καί τούς κάψανε τό χωριό πού τό λέγανε Κούντουρα. Σκληρή φάρα ὅμως, μαζευτήκανε ξανά καί πήξανε ἄλλο χωριό, λίγο πιό πάνω ἀπό τό καμένο. Τό λέμε «Παληοχῶρι». Αὐτό γέννησε τό Μάζι, τή Μάντρα, τή Μαγούλα καί πολλοί ἤρθανε στήν Ἐλευσίνα.

Ὅταν στόν Ἑλλαδικό χῶρο, μερικές ἑκατοντάδες χρόνια μετὰ τήν ἄλωση, δημιουργήθηκε ἡ νεολληνική Λαότητα καί ἀπόχτησε Ἐθνική συνείδηση, οἱ Κουντουργιωῖτες ὅπως καί ὄλοι οἱ ἄλλοι Ἀρβανίτες, διατηρήσανε κάτι ἀπό τόν ἀρχικό

τους χαρακτήρα. Στούς Κουντουργιώτες ειδικότερα, παρατηρείται μία αύξημένη ευαισθησία στο ζήτημα της ελευθερίας και μία θαρραλέα αντιμετώπιση τῶν δυσκολιῶν τῆς ζωῆς.

Κανένας τούρκος δέν πάτησε Κουντουργιώτικο χωριό. Κυρίαρχοι τοῦ μεγάλου Δερβενιοῦ, μένουνε λεύτεροι καί ἀγέρωχοι. Στούς τούρκους δέν συνέφερε ὁ πόλεμος μέ δαύτους τούς ξεροκέφαλους «κόκ-τράσηδες». Τό ρίξανε λοιπόν στο φιλότιμο. Τούς ἀναγνώρισανε κάτι προνόμοια. Μπορούσανε νά κρατᾶνε τά ἄρματά τους/ τό πῶ σπουδαῖο ἀπ' ὄλα/, νά εἶναι ἀφεντικά στόν τόπο τους κι ἄς δίνανε βρέ ἀδερφέ καί λίγο φόρο ὑποτέλειας.

Κύρια Κουντουργιώτικη ἀπασχόληση στά εἰρηνικά χρόνια, ἡ πάλι μέ τήν πέτρινη ξερή Γῆ τους καί ἡ κτηνοτροφία. Κρατᾶνε ὅμως πάντα τό ντουφέκι στό χέρι, ἔτοιμοι σέ κάθε στιγμή. Μιλᾶνε Ἀρβανίτικα καί Ἑλληνικά. Εἶναι περισσότερο κοινωνική ἀπό τίς ἄλλες φάρες. Τραγουδᾶνε καί εἶναι πολύ καλοί χορευτές. Φροντίζουνε τήν ἐξωτερική τους ἐμφάνιση καί εἶναι καθαροί. Ἡ γυναίκα τους καλλιεργεῖ τή φιλαρέσκειά τους καί καμαρώνει ὅταν ὁ ἄντρας της βγεῖ στό παζάρι καλοντυμένος καί καθαρός. Θέλουνε νά φαίνονται ἄρχοντες. Τό παχύ μουστάκι, εἶναι δεῖγμα τῆς ἀντρείοσύνης. Δέν χωρίζονται ἀπό πάνω τους τά ἄρματα. Πάντα τά ἀφήνουνε νά φαίνονται ἀπό τό παχύ σιλάχι πού φορᾶνε στή μέση. Ἡ ὄπλοφορία ἦτανε μία συνήθεια, πού δημιουργήθηκε ἀπό τήν ἀνασφάλεια πού νοιώθανε. Στά παλιά, τό ὄπλο ἦτανε ἀνάγκη. Τή θέση της πῆρε ὕστερα ἡ συνήθεια πού κράτησε ὡς τίς μέρες μας ἀκόμη.

Ἡ γυναίκα θεωρεῖται κατώτερη. Τῆς δείχνει ὅμως ὁ Κουντουργιώτης τό σεβασμό τοῦ ἰσχυροῦ. Δέν τήν θέλει νά πολυφαίνεται ἔξω. Πιστεύει πῶς τό περιβάλλον τοῦ σπιτιοῦ, εἶναι ὁ δικός της τόπος. Εἶναι πιστός σύζυγος. Τό θεωρεῖ προστυχιά νά ἀπατήσῃ τήν γυναίκα του. Δέν θά ἀκούσεις πουθενά Κουντουργιώτη νά παραπονιέται ἔξω γιά τή γυναίκα του.

Στά κατοπινά εἰρηνικά χρόνια καί προπαντός ἀπό τότε πού ἔνοιωσε ὅτι πατάει γερά στό χῶμα του, ἀρχίζει νά ἀνέχεται κάπως καί νά παραχωρεῖ μερικές ἀπό τίς δραστηριότητές του στή γυναίκα του. Στό θέρος, στόν τρύγο, στίς ἐλιές, ἀρχίζει καί παρουσιάζεται ἡ Κυρά ἢ «**Ζόνια**». Αὐτή κάνει κουμάντο στίς ἀργατιές. Ἀκόμα ἀργότερα, ἡ γυναίκα ἀνακατεύεται καί στά οἰκονομικά τοῦ σπιτιοῦ καί γίνεται ὁ μυστικοσύμβουλος τοῦ ἄντρα της σέ μερικές δύσκολες καί πολύ σοβαρές περιπτώσεις, στή ζωή τῆς οἰκογένειας.

Πιστεύει στό Θεό. Τόν θέλει ὁμως πάντα, στά δικά του μέτρα. Ἀμφιβάλλει ἂν μετά τό θάνατο εἶναι κάτι πού συνεχίζεται. Δέν σκουρουργιάζεται μέ τήν κόλαση καί τόν παράδεισο. «Ἐδῶ ἢ κόλαση, ἐδῶ ὁ παράδεισος. Κάνε τό καλό, καί ἔχε-τα καλά μέ τόν ἑαυτό σου». « Αὐτό εἶναι ὅλο. Μή πᾶς πίο πέρα». Μαζί μέ τό Θεό, πιστεύει καί στις μαγικές δυνάμεις. Αἰσθάνεται πῶς γύρω του ὑπάρχουν ἀερικά, λάμιες, ἔξαποδοί, πργιάστμες, φαντάσματα καί σατανάδες πού τόν παρακολουθᾶνε καί θέλουνε νά τοῦ κάνουνε κακό. Πιστεύει στίς μοῖρες πού θά ἔρθουνε κοντά στό νεογέννητο νά τοῦ γράψουνε τό ριζικό του καί προσπαθεῖ νά τίς γλυκάνει μέ γλυκά. Πιστεύει στά ὄνειρα καί, ἢ τά ἐξηγεῖ ὁ μόνος του ἢ συμβουλεύεται τούς ὄνειροκρίτες. Βλέπει πάντα τήν πλάτη τοῦ ψημένου ἀρνιοῦ γιά τά μελλούμενά του καί φτιάχνει πίτα γιά τόν Ἀγιοφανούρη γιά νά τοῦ φανερώσει τά χαμένα του.

Τάχα ἔφερε μαζί του αὐτές τίς προλήψεις, ἢ τίς βρῆκε ἐδῶ, ὅπου τό ντόπιο Ἑλληνικό στοιχεῖο, ἦτανε ζυμωμένο μέ τίς εἰδωλολατρικές του καταβολές ἐνώθηκε μαζί του καί τίς ἔκανε δικές του;

Γενικά, ἡ θρησκεία, παίζει τό ρόλο της στή ζωή τοῦ Κουντουργιώτη. Μαζί της ὁμως, εἶναι ἀνακατεμένες καί οἱ μαγικές δυνάμεις τοῦ κακοῦ πού τό φοβᾶται. Ἐτσι ἡ θρησκεία βρίσκεται μπερδεμένη μέ πολλά σχετικά μέ τίς δυνάμεις αὐτές, ἂν καί δέν ἔχουνε σχέση μεταξύ τους.

Κρατάει μέ πίστη τά ἔθιμα καί τίς συνήθειες. Ὅλα τά παραδέχεται καί τά τηρεῖ ὅπως τά βρῆκε. «**Ἄστου ἰ στούομ, ἄ-**

σου ντό τί λμ». Έτσι τά βρήκαμε έτσι θά τά αφήσουμε. Δέν αλλάζει εύκολα γνώμη. Έτσι καί πιστέψει σέ κάτι, μένει έκει μέ φοβερό πείσμα. Άκόμα καί άν ό ίδιος άργότερα δεϊ, ότι ήτανε λαθεμένη ή πρώτη του θέση, θά μένει έκει. Οί Άρβανίτες παραδέχονται ότι έχουνε σκληρό κεφάλι « **κόκ τράς** ». Τό παραδέχονται καί οί Κουντουργιώτες γιά τόν έαυτό τους.

Διηγούνται τό έξής περιστατικό: Ό Τάς Θύμιος, πήγε στό βουνό καί έκανε ένα φόρτωμα ξύλα. Τήν έπομένη τό πρωϊ, φόρτωσε τό γαϊδαρο καί τόν παράδωσε στό γυιό του τόν Κολιό νά κατέβη στήν Έλευσίνα νά πουλήσει τά ξύλα. Του ειπε ότι θά έπρεπε νά εισπράξει δέκα πέντε δραχμές. Βρέθηκε ένας αγοραστής, τά ειπε, του άρέσανε. Εϊπε στον Κολιό νά τά ξεφορτώσει καί θά του έδινε εικοσι δραχμές. Άρνήθηκε καί χτύπησε τό γαϊδούρι νά φύγει. Ό αγοραστής τόν σταμάτησε. — Άφου δέν σέ συμφέρει τόσα πού σου ειπα εγώ, πές μου έσύ πόσα θέλεις;

— **Πέσμετ δραχμές δέκα πέντε δραχμές.**

— Μά εγώ σου δίνω περισσότερα.

— **Άστοϋ μ θά Τάτα: Έτσι μου παράγγειλε ό πατέρας μου.**

Καί πληρώθηκε δέκα πέντε δραχμές...

Όλες οί συμφωνίες, στηρίζονται στό λόγο. Η υπόσχεση, ή δήλωση, αυτό τό «έντάξει» πού κλείνουμε κάποια σύμβαση, αποτελούνε νόμο άπαραβάτο. Όταν γιά κάτι συμφωνήσανε καί έπισημοποιήσανε τή συμφωνία μέ μιά χειραψία, είναι άδύνατο νά τό παραλλάξουνε καί στό παραμικρό. Όταν ακούσεις καί σου πει κάποιος Κουντουργιώτης « **Δάμ ντούορ-τ** » δηλαδή δώσαμε τά χέρια, μή πιστέψεις ποτέ ότι θά συμβει κάτι διαφορετικό από αυτό πού συμφωνήθηκε.

Η γνωστή «μπέσα» είναι κάτι, πού έτσι καί δοθει, ποτέ δέν παίρνεται πίσω. Άλλοίμονο σέ αυτόν, πού θά πατήσει τή μπέσα του. Ξεπέφτει καί αντιμετωπίζει τή γενική κοινωνική αποστροφή καί περιφρόνηση. Ρώτησα πάρα πολλούς Κουντουργιώτες.

— Γιατί μένεις στό λόγο σου, όταν άργότερα, έσύ ό ίδιος, ειδες ότι έχεις κάνει λάθος;

Η απάντηση είναι στερεότυπη.